

Тема: Практичне ознайомлення зі словом, реченням. Спосіб умовного позначення речень. Бесіда за сюжетним малюнком «Літні розваги».

Мета: розвивати й збагачувати мовлення дітей; дати практичне уявлення про поняття «слово», «речення»; навчити умовно позначати слово, речення; виховувати дружнє ставлення до однокласників. Дати учням практичне уявлення про номінативну роль слова та про речення як засіб вираження думки; вчити розрізняти поняття «слово» і «речення»; розвивати зв'язне мовлення учнів; збагачувати словниковий запас; виховувати любов до природи.

Обладнання: навчальні речі (ручка, пенал, лінійка, книжка, зошит), іграшки (м'ячик, лялька); зошит із читання.

Хід уроку.

I. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ УЧНІВ

1. Повторення правил користування букварем.

Послухайте правила користування букварем. Хором відповідайте: правильно чи неправильно.

- Щоб не загубити потрібну сторінку, треба обережно загнути її куточок. (Неправильно. Треба користуватися закладкою.)
- Сторінки букваря можна прикрашати власними малюнками. (Неправильно. Малювати в букварі не можна.)
- Перед тим, як розгорнути буквар, треба вимити руки. (Правильно. Руки мають бути чистими.)
- Щоб буквар завжди залишався новим, його треба обгорнути. (Правильно.)

2. Повторення вірша, вивченого на попередньому уроці.

— Хто з вас пам'ятає вірш про Батьківщину, який ми вивчали вчора на уроці читання? Спробуйте його пригадати.

Учитель читає вірш, а потім пропонує дітям розповісти його «луною». Діти напівголосно повторюють вірш по рядках за вчителем. Кілька учнів за власним бажанням розповідають вірш напам'ять.

II. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ І ЗАВДАНЬ УРОКУ

Відгадайте загадку.

Як не бий, він не заплаче,
Тільки сам завзято скаче.
(М'яч.)

Учитель дістає великий яскравий м'яч, на якому наклеєні оченята й усмішка.

— Ось цей казковий М'ячик передає вам вітання від інших іграшок. Послухайте його. Дорогі // першокласники казкові // іграшки передають // вам вітання і // пропонують пограти на // уроці.

— Чи добре ви зрозуміли, про що йдеться? Як говорив М'ячик?

— Отже, сьогодні на уроці ми будемо грати. Тільки наші ігри будуть не звичайні, а навчальні. Вони допоможуть нам ознайомитися з першими, новими для вас поняттями і позначеннями, навчитися правильно висловлювати свої думки.

ІІІ. ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Загальне уявлення про слово.

Учитель повідомляє, що М'ячик просить дітей пограти в гру «Що «зайве»?». Для цього треба роздивитися предмети, що викладені на столі, і визначити, як вони називаються. Діти називають окремі слова (ручка, пенал, лінійка, підручник, лялька, зошит).

— Продовжте ланцюжок слів: навчальні речі — це ручка, пенал ...

— Який предмет тут «зайвий»? Чому? (Лялька — іграшка.)

Учитель показує іграшку.

— Ось лялька. Нею, зазвичай, граються дівчатка. Що можна зробити з лялькою? (Наряджати її в красивий одяг, гуляти з нею, годувати, колисати тощо.)

Учитель ховає ляльку за спину.

— А ось я вимовляю слово ЛЯЛЬКА. Що можна зробити зі словом? (Вимовити, почути, крикнути, проспівати тощо.)

— Чи можна слово ЛЯЛЬКА одягнути в красиву сукню, посадити на парту біля себе?

— Отже, слово тільки називає предмет. Сказавши слово, ми можемо цей предмет уявити, навіть якщо його поряд із вами немає.

М'ячик пропонує кожному з учнів пригадати свою улюблену іграшку і назвати її, сказавши тільки одне слово. При цьому слова треба вимовляти чітко, правильно. Діти передають м'ячик із рук у руки і називають по одному слову: лялька, конструктор, ведмедик, зайчик тощо.

2. Загальне уявлення про речення (с. 6—7 букваря).

(Учні розгортають буквар (с. 6—7), розглядають сюжетний і предметні малюнки. Першокласники з'ясовують, що зображено вгорі сторінок, називають кожен предмет одним словом: кораблик, круг, м'яч; кошик, велосипед, намисто.)

— Зараз ми з вами називали тільки окремі слова. Але коли ми розмовляємо або про щось розповідаємо, то пов'язуємо слова між собою. Це потрібно для того, щоб кожному було зрозуміло, про що йдеться.

— Казковий М'ячик хоче розповісти вам про те, як діти по-різному з ним бавляться. Послухайте, як він каже.

- Хлопці грають м'ячем у футбол.
- Дівчата кидають м'яч одна одній.
- Діти відбивають м'яч від стіни.

— Те, що говорив М'ячик, уже не окремі слова, а речення. (Учні повторюють нове слово кілька разів.) Речення складаються зі слів. Цих слів може бути два, три, чотири і більше.

— Повторіть за М'ячиком кожне речення окремо. Полічіть у них кількість слів.

Учитель ще раз вимовляє кожне речення, діти повторюють їх хором та індивідуально, потім називають кількість слів.

3. Фізкультхвилинка з м'ячем.

4. Складання речень учнями.

— Уважно роздивіться малюнок на с. 6. Спробуйте скласти речення про дітей, зображених на ньому. Для зручності дайте дітям імена.

— Щоб вийшло речення, треба назвати когось або щось (людину, тварину, предмет) і сказати, що цей предмет робить. (Діти відпочивають на річці. Павлик пускає кораблик. Оленка плаває. Діти грають м'ячем.)

5. Доповнення речень словами.

М'ячик пропонує пограти ще. Він буде починати речення, а ви хором його закінчувати.

- Оленка плаває. (в річці).
- Хлопчик кидає ... (м'яч).
- Петрик запускає ... (кораблик).

6. Графічне позначення речень.

Учитель повідомляє, що, поки діти не навчилися читати й писати, вони будуть позначати речення за допомогою спеціальних знаків. Початок речення позначається вертикальною рисою, кожне слово — окремою горизонтальною рисою. Кінець речення позначається крапкою.

_____ _____ _____. _____ _____ _____.
Літо. Діти відпочивають. Хлопчик пускає кораблик.

7. Складання речень за схемами.

— Подивіться, скільки схем речень зображено в букварі під малюнком на с. 7.

— Скільки слів у першому реченні? Складіть речення за схемою, тобто з трьох слів. (Дівчинка годує курчат.)

— Скільки слів у схемі другого речення?

— Зверніть увагу, що в схемі другого речення одне слово-риска коротке. Отже, і слово в реченні має бути маленьким, коротким. Воно необхідне для того, щоб зв'язати в реченні два слова між собою.

— Послухайте речення, які склав за цією схемою М'ячик.

Дідусь сидить на пеньочку.

Жабка ховається в траві.

— Назвіть перше слово речення, друге, третє, четверте. Повторіть хором третє коротке слово.

— Подивіться на малюнок уважно. Складіть речення про хлопчика за схемою з коротким словом.

Андрійко стоїть на березі.

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ.

1. Складання речень за готовою схемою (с. 1 зошита).

— Розгорніть зошити на с. 1. Хто зображений на верхньому малюнку? Що роблять діти?

— Що накреслено під малюнком? Скільки слів у схемі першого речення? А у схемі другого?

— Складіть речення про дітей за першою схемою. (Діти читають.) Доповніть його одним словом. (Діти читають книжку.)

2. Складання речень. Запис схеми.

Учні розглядають сюжетні малюнки в нижній частині сторінки, з'ясовують, хто саме зображений на них, що роблять хлопчик і дівчинка. Потім складають речення з нарощуванням кількості слів. Креслять у зошиті схему одного з речень.

— Послухайте речення про хлопчика. Повторіть те речення, у якому є чотири слова. Накресліть схему в зошиті по клітинках.

• Андрійко катається.

• Андрійко катається на двоколісному велосипеді.

• Андрійко катається на велосипеді.

— Послухайте речення про дівчинку. Повторіть те з них, що відповідає схемі:

Оленка поливає квіти.
Оленка поливає квіти на балконі.
Оленка поливає.

V. ПІДСУМОК УРОКУ.

Гра «Підкажи слово».

Учитель починає речення, робить паузу, кидає м'яч учневі, який це речення має закінчити.

- Речення складаються ... (зі слів).
- У реченні може бути ... (одне, два, три і більше слів).
- Щоб вийшло речення, треба назвати ... (когось або щось) і сказати, що цей предмет ... (робить).
- Початок речення в схемі позначається ... (малою вертикальною рисою).
- Кожне слово в схемі речення позначається ... (горизонтальними рисками).
- У кінці речення ставиться ... (крапка).